

تبیین مدل ساختاری مسئولیت پذیری بر اساس کارکرد خانواده با میانجیگری متغیر هدفمندی در زندگی

ریحانه غلامزاده^۱، محسن جدیدی^۲

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری.

^۲ دپارتمان روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، تهران، ایران.

نام نویسنده مسئول:

ریحانه غلامزاده

چکیده

مسئولیت پذیری در نوجوانان اهمیت بالایی دارد. خانواده با ایجاد هدف در زندگی نوجوانان می تواند بر مسئولیت پذیری این گروه تاثیر بگذارد. هدف از این مطالعه بررسی الگوی نقش کارکرد خانواده، بر مسئولیت پذیری با میانجی گری هدف در زندگی در دانش آموزان است. این مطالعه از لحاظ هدف کاربردی و در قالب طرح های همبستگی قرار دارد. جامعه آماری دانش آموزان دختر، ناحیه یک ساری، در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ است. با استفاده از نمونه گیری تصادفی خوشه ای ۳۰۸ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش ۳ پرسشنامه ی مسئولیت پذیری کالیفرنیا، کارکرد خانواده مک مستر، و هدف از زندگی کرامباف و ماهولیک است. روش های آماری بکار رفته آزمون همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر است. نتایج نشان داد کارکرد خانواده، داشتن هدف در زندگی رابطه مثبت و معنی دار با مسئولیت پذیری دارد و داشتن هدف در زندگی، در رابطه بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری نقش میانجی دارد. ($P < 0.05$). نوجوانان بخش اعظم زمان خود را در خانواده و مدرسه سپری می کند لذا با فراهم کردن دوره های آموزشی مناسب برای خانواده ها و مربیان آموزشی در مدارس می توان در کارکرد عملکرد خانواده را تقویت کرد و با ایجاد هدف در زندگی نوجوان مسئولیت پذیری را تقویت نمود.

واژگان کلیدی: مسئولیت پذیری- کارکرد خانواده - هدفمندی در زندگی.

مقدمه

نوجوانی یکی از دوره‌های مهم در ساخت و پایه ریزی شخصیت فرد محسوب می‌شود در نوجوانی فرد جایگاه خویش را در خانواده، دوستان و جامعه تعیین می‌کند. عوامل اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی نقش مهمی در سوگیری رفتاری افراد به عهده دارند. در این دوره، تغییراتی در جسم و روان نوجوان رخ می‌دهد که هر کدام به نوعی بر او اثر می‌گذارد. گاهی این تغییرات، شخصیت و منش او را به کلی دگرگون می‌سازد [۱]. از این رو شناخت جنبه‌های مهم روانی، عقلانی، جسمانی و اخلاقی نوجوان، این توانایی را به او و اطرافیانش می‌دهد تا شیوه صحیح برخورد با تغییرات جسمی و روحی دوره نوجوانی را بدانند و از بروز ناسازگاری‌های خاص این دوران جلوگیری کنند. بنابراین با توجه به تغییرات جسمی و روانی نوجوانان در این دوران می‌تواند ادعا نمود که توجه به امور مرتبط با نوجوان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است [۲]. مسئولیت پذیری یکی از مفاهیم مهم در حوزه روانشناسی است که در سالهای اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است [۳]. مسئولیت پذیری یک ویژگی شخصیتی است که معمولاً به صورت یک نگرش در ساختار روانی و رفتاری فرد شکل می‌گیرد. نوجوانان با قبول مسئولیت و ارتباط مؤثر با دیگران قادر خواهند بود تا به انسان‌هایی اندیشمند، خلاق و شاد تبدیل شوند. این گونه افراد در شناسایی و حل مشکلات موجود تلاش می‌کنند و دلسرد و مأیوس نمی‌شوند [۴]. اهمیت مسئولیت‌پذیری را می‌توان از آثار آن بر روی ابعاد مختلف زندگی از جمله تقویت حس کفایت و لیاقت در زندگی، احساس نشاط و پایداری درونی و شادابی معنوی، ایجاد و افزایش حس قدرشناسی از زندگی و آمادگی برای ایفای مسئولیتهای بزرگ پی برد [۵].

در واقع نوجوان با قبول داوطلبانه نقش‌ها و تجربه فشار و چالش‌ها نسبت به تعهدات خود و پیدا کردن انگیزه تلاش می‌کند که منجر به شکل‌گیری مسئولیت‌پذیری در دوران نوجوانی و رفتارهای مسئولانه در جوانی و میان سالی می‌شود [۴].

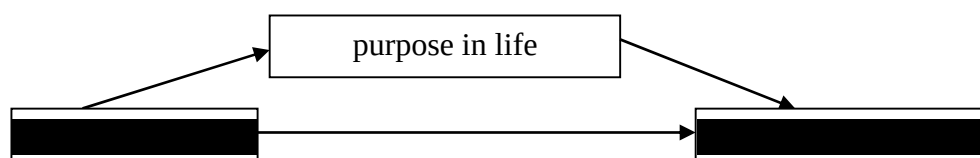
آموزش و پرورش به عنوان یک سرمایه‌گذار مهم در توسعه سرمایه انسانی می‌تواند کلیدی برای تامین امنیت آینده و موفقیت در زندگی نوجوانان باشد [۶]. در واقع خانواده و مدرسه زمینه‌ساز برای توسعه انسانی را فراهم می‌کنند، که می‌تواند منجر به ارتقاء توانایی‌ها و ظرفیت‌های اجتماعی- احساسی نوجوان گردد و در کاهش مشکلات رفتاری آنها مؤثر باشد. محیط خانواده و مدرسه جایی است که فرزندان مفاهیم، قوانین و شیوه‌های فرهنگی زمینه‌ساز فرایندهای اجتماعی را می‌آموزند [۷].

تحقیقات نشان داده است که هدف در زندگی با توسعه زندگی نوجوانان، رضایت زندگی، سلامت و بهزیستی روانی، شادکامی و انعطاف‌پذیری مرتبط است [۸-۹].

خانواده در عین اینکه کوچکترین واحد اجتماعی است مبنا و پایه هر اجتماع بزرگتر است [۱۰] نوجوانی یکی از دوره‌های بحرانی در مراحل رشد انسان است و با توجه به مدل مک مستر، کارکردهای خانوادگی همچون حل مسئله، ارتباط، نقش‌ها، پاسخ‌دهی عاطفی، مشارکت عاطفی و کنترل رفتار نقش مهمی در این دوره‌ی بحرانی ایفا می‌کنند [۱۱].

با ایجاد هدف در زندگی نوجوان، منبع مهمی از انگیزه در وی فراهم می‌شود بطوری که نوجوان را در بکارگیری مهارت‌هایش در مسیر کسب مسئولیت‌های اجتماعی و دستیابی به زندگی بهتر برای خود و دیگران هدایت خواهد کرد [۱۲]. نقش خانواده در شکل‌گیری هدف در فرزندان، بسیار مؤثر می‌باشد؛ وجود خانواده سالم، فرزندان را برای رسیدن به اهداف درست رهنمود خواهد کرد بطوری که در خانواده‌ای سالم با عملکرد خوب برای فرزندان در زندگی شخصی و اجتماعی اهداف مشخصی وجود دارد که نوجوان برای دست‌یابی به آن تلاش خواهد کرد و قبول مسئولیت خواهد داشت [۱۳].

لذا محقق در این پژوهش درصدد است تا به سوال زیر پاسخ دهد که آیا متغیر کارکرد خانواده، با میانجیگری هدفمندی در زندگی قابلیت تبیین مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم ناحیه ۲ ساری را دارند؟ بنابراین هدف از تحقیق حاضر بررسی وضعیت و تبیین مسئولیت‌پذیری بر اساس کارکرد خانواده با میانجیگری هدفمندی در زندگی در دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم ناحیه دو ساری است که مدل مفهومی تحقیق به صورت زیر است.



شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش تحقیق

روش تحقیق در مطالعه حاضر توصیفی از نوع همبستگی است و از لحاظ هدف کاربردی می باشد. جامعه آماری این پژوهش تمامی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم ناحیه یک شهرستان ساری در مدارس غیر انتفاعی در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ می باشد که با توجه به جدول کرسجی - مورگان ۳۰۸ نفر به عنوان نمونه به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شد. ابزار بکار رفته در این تحقیق ۳ پرسشنامه مسئولیت پذیری روان شناختی کالیفرنیا، کارکرد خانواده مک مستر و هدف از زندگی گرامباف و ماهولیک است.

مقیاس مسئولیت پذیری پرسشنامه کالیفرنیا دارای ۴۲ سؤال می باشد. آزمودنی ها به صورت موافقم و مخالفم به سؤال های آن پاسخ می دهند. این مقیاس به سنجش ویژگی هایی مانند: وظیفه شناسی، مسئولیت پذیری، قابلیت اعتماد و درستکاری اجتماعی و پذیرش و جانبداری از هنجارهای اجتماعی می پردازد. پایایی ابزار در پژوهش موسوی (۱۳۷۷) برابر با ۰/۷۰ بدست آمده است که در این مطالعه ضریب پایایی پرسشنامه بر مبنی یک نمونه ۳۰ تایی ۰/۸۶۷ بدست آمده است.

پرسشنامه (FAD) جهت سنجش کارکرد خانواده توسط اپشتاین، بالدوین و شباب در سال ۱۹۸۳ بنابر الگوی مک مستر تدوین شده است. این پرسشنامه ۶۰ سؤالی است. نمره گذاری آن بر طبق طیف لیکرت ۴ ارزشی می باشد از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم می باشد. این پرسشنامه هفت بعد عملکرد، حل مساله، ارتباط، نقشها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار را می سنجد و یک نمره ی عملکرد کلی خانواده به دست می دهد. پایایی این آزمون باتوجه به ضرایب آلفای خرده مقیاس ها، از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ گزارش شده است. درمورد اعتبار نیز این پرسشنامه تا حدی دارای اعتبار همزمان و پیش بین است (۱۴) ضریب پایایی آن در این مطالعه بر اساس یک نمونه ۳۰ تایی ۰/۸۲۴ شده است.

پرسشنامه هدف در زندگی توسط گرامباف و ماهولیک در سال ۱۹۶۹ ساخته شده شامل ۲۰ سؤال است. این پرسشنامه به منظور سنجش احساس فردی هدف یا معنا در زندگی ساخته شده است. روش نمره گذاری به شیوه لیکرتی ۷ ارزشی است برآورد پایایی و روایی این آزمون توسط پرنس (۱۳۸۵) در ایران مورد بررسی قرار گرفت که سطح پایایی ۰/۸۸۴ ذکر شده و روایی سازه مطلوب گزارش گردید (۱۵). در این مطالعه سطح ضریب پایایی بر اساس یک نمونه ۳۰ تایی ۰/۷۴۲ شده است.

داده های آماری در دو سطح توصیفی و استنباطی ارائه می گردد. در بخش توصیفی به گزارش شاخص های میانگین، انحراف معیار، برای هر یک از متغیرهای اصلی و مولفه های آنها پرداخته می شود و سپس در راستای اهداف تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام و تحلیل مسیر و نیز آزمون سوبل با استفاده از نرم افزار SPSS22 و لیزرل 8 استفاده شده است.

یافته ها

جدول ۱. بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق در بین دانش آموزان

متغیر	میانگین	انحراف معیار
نمره کل مسئولیت پذیری	۱۶/۱۳	۶/۸۱
عملکرد	۳۵/۱۳	۷/۱۶
حل مساله	۱۸/۶۶	۳/۲۰
ارتباط	۲۱/۱۲	۳/۵۵
نقشها	۲۴/۴۰	۴/۶۷
همراهی عاطفی	۲۳/۶۲	۳/۵۳
آمیزش عاطفی	۲۱/۵۷	۴/۵۱
کنترل رفتار	۲۴/۳۱	۴/۵۹
کارکرد خانواده	۱۶۹/۵۱	۲۴/۱۹
هدفمندی در زندگی	۶۶/۸۲	۱۲/۱۱

بررسی وضعیت مسئولیت پذیری در بین افراد آزمودنی نشان داد میانگین نمره کسب شده ۱۶/۱۳ بوده که این شاخص در بین دانش آموزان نوجوان نسبتاً پایین بوده است. بررسی وضعیت کارکرد خانواده و مولفه های آن در بین نوجوانان در سطح متوسطی قرار داشته است بطوری که میانگین عملکرد ۳۵/۱۳، حل مساله ۱۸/۶۶، ارتباط ۲۱/۱۲، نقشها ۲۴/۴۰، همراهی عاطفی ۲۳/۶۲، آمیزش عاطفی ۲۱/۵۷،

کنترل رفتار ۲۴/۳۱ و کارکرد خانواده در حالت کلی ۱۶۹/۵۱ بدست آمده است. هدفمندی در زندگی در این مطالعه میانگین ۶۶/۸۲ داشته که در سطح متوسطی واقع بوده است.

جدول ۲. نتایج همبستگی پیرسون بین ابعاد کارکرد خانواده و هدف از زندگی با مسئولیت پذیری

متغیر وابسته : مسئولیت پذیری			
متغیر مستقل	r	df	P-value
عملکرد	۰/۵۳۹	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
حل مساله	۰/۵۲۸	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
ارتباط	۰/۵۰۶	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
نقشها	۰/۵۶۸	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
همراهی عاطفی	۰/۵۴۴	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
آمیزش عاطفی	۰/۵۲۶	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
کنترل رفتار	۰/۵۳۲	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
کارکرد خانواده	۰/۶۱۲	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱
هدفمندی در زندگی	۰/۴۲۰	۳۰۸	<۰/۰۰۰۱

نتایج از جدول ۲ نشان می‌دهد ارتباط بین کارکرد خانواده و مولفه ای آن، و هدفمندی در زندگی با مسئولیت پذیری دارای جهت مثبت بوده و تمامی ارتباطها معنی دار است ($p < ۰/۰۰۰۱$). شدت ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری ۰/۶۱۲ بوده که در بالاترین سطح از روابط واقع شده است و از بین مولفه های کارکرد خانواده مولفه نقش ها دارای بالاترین همبستگی با مسولیت پذیری ($r = ۰/۵۶۸$) است. ارتباط بین هدفمندی در زندگی و مسئولیت ۰/۴۲۰ بدست آمده است. حال با استفاده از تحلیل رگرسیون گام به گام به بررسی سهم مولفه های کارکرد خانواده را در تبیین مسئولیت پذیری پرداخته می‌شود.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیونی چند گانه گام به گام بین مولفه های کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری

step	منبع تغییرات	SSم	DF	MS	F	p	R2	R ² adj
۱	رگرسیون	5079/210	1	5079/210	۱۵۳/۸۷۳	۰/۰۰۰۱	۰/۳۳۵	۰/۳۳۳
	خطا	10100/826	6۰3	33/009				
۲	رگرسیون	6393/108	2	3196/55	۱۱۰/۹۵۴	۰/۰۰۰۱	۰/۴۲۱	۰/۴۱۸
	خطا	8786/927	5۰3	28/809				
۳	رگرسیون	7291/943	3	2430/648	۹۳/۹۴۷	۰/۰۰۰۱	۰/۴۸۰	۰/۴۷۶
	خطا	7888/092	4۰3	25/947				
۴	رگرسیون	7697/925	4	1924/481	۷۷/۹۳۴	۰/۰۰۰۱	۰/۵۰۷	۰/۵۰۱
	خطا	7482/110	3۰3	24/893				
۵	رگرسیون	7883/016	5	1576/603	۶۵/۲۵۰	۰/۰۰۰۱	۰/۵۱۹	۰/۵۱۲
	خطا	7297/019	2۴/۱۶۲	2۰3				
۶	رگرسیون	7980/110	6	1330/018	۵۵/۶۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۵۲۶	۰/۵۱۷
	خطا	7199/926	1۰3	۲۳/۹۲۰				

بررسی جدول ۳ نشان می‌دهد در طی ۶ مرحله متغیرها وارد مدل شده اند و در نهایت مدل نهایی در گام ۶ بدست آمده است نتایج تحلیل واریانس رگرسیونی در همه گامها معنی دار بوده است. در مدل نهایی متغیر کنترل رفتار از مدل خارج شده است ولی سایر مولفه‌ها در مدل باقی مانده اند در گام آخر مقدار ضریب تعیین ۰/۵۲۶ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۵۱۷ بوده است با توجه به اینکه در طی گام یک الی گام ۶ مقدار ضریب تعیین تعدیل شده صعودی بوده بدین معنی است که متغیر های وارد شده در هر گام بر سهم تبیین کلی متغیر ملاک

مسئولیت پذیری موثر واقع اند. لذا می توان پذیرفت مدل خطی برازش داده شده به داده ها معنی دار بوده و مولفه های کارکرد خانواده متغیر مسئولیت پذیری را پیش بینی می کنند ($P < 0.05$).

جدول ۴. برآورد ضرایب مدل رگرسیونی چند گانه گام به گام بین مولفه های کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری

گام	ضرایب	بتا غیر استاندارد	بتا استاندارد	آماره t	مقدار احتمال
۱	ثابت	-2/561	-	-1/611	108/0
	نقشها	832/0	578/0	12/998	000/1
۲	ثابت	-10/543	-	-5/654	000/1
	نقشها	584/0	406/0	8/429	000/1
۳	همراهی عاطفی	649/0	341/0	7/078	000/1
	ثابت	-15/724	-	-8/029	000/1
۴	نقشها	423/0	294/0	5/980	000/1
	همراهی عاطفی	567/0	298/0	6/441	000/1
۵	حل مساله	584/0	280/0	6/169	000/1
	ثابت	-16/069	-	-8/404	000/1
۶	نقشها	331/0	230/0	4/571	000/1
	همراهی عاطفی	499/0	262/0	5/713	000/1
۷	حل مساله	466/0	224/0	4/833	000/1
	عملکرد	170/0	206/0	4/251	000/1
۸	ثابت	-16/493	-	-8/696	000/1
	نقشها	254/0	177/0	3/337	001/0
۹	همراهی عاطفی	421/0	221/0	4/663	000/1
	حل مساله	464/0	223/0	4/866	000/1
۱۰	عملکرد	145/0	176/0	3/584	000/1
	آمیزش عاطفی	224/0	150/0	2/902	004/0
۱۱	ثابت	-17/109	-	-8/961	000/1
	نقشها	214/0	149/0	2/735	007/0
۱۲	همراهی عاطفی	408/0	215/0	4/531	000/1
	حل مساله	444/0	213/0	4/656	000/1
۱۳	عملکرد	123/0	150/0	2/978	003/0
	آمیزش عاطفی	188/0	127/0	2/402	017/0
۱۴	ارتباط	191/0	110/0	2/113	035/0

نتایج جدول ۴ نشان می دهد در گام نخست نقش ها و در گام دوم همراهی عاطفی، در گام سوم حل مساله، در گام چهارم عملکرد، در گام پنجم آمیزش عاطفی و در نهایت در گام ششم متغیر ارتباط وارد مدل شده است از بین ۷ مولفه کارکرد مولفه کنترل رفتار از مدل خارج شده است. معادله نهایی به صورت زیر است.

$$\text{عملکرد} = 0.123 + \text{حل مساله} 0.444 + \text{همراهی عاطفی} 0.408 + \text{نقشها} 0.214 + 0.171 - 1.7109 = \text{مسئولیت پذیری}$$

$$+ \text{ارتباط} 0.191 + \text{آمیزش عاطفی} 0.188$$

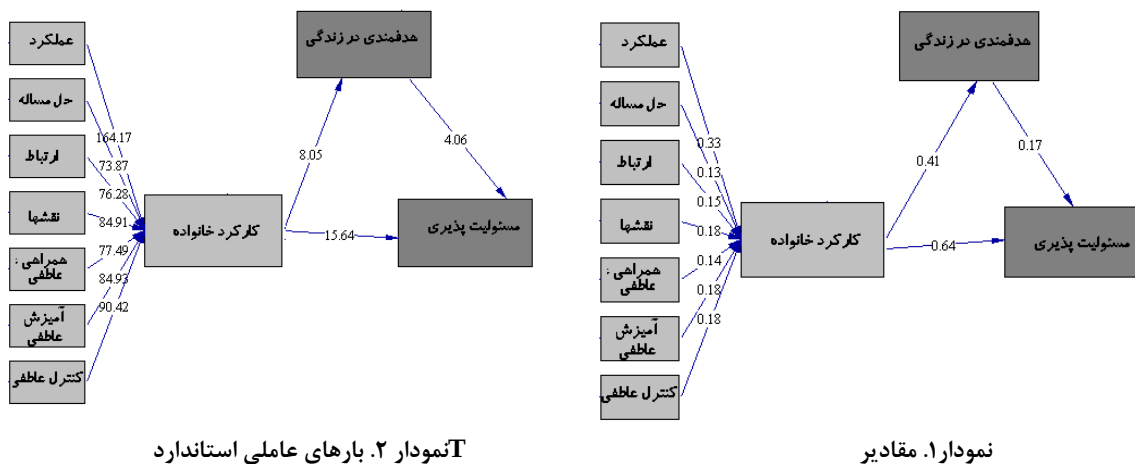
بررسی مدل و بررسی نقش میانجی هدف از زندگی در ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری از تحلیل مسیر و آزمون سوبل

استفاده شد

جدول ۵. بررسی شاخص های برازندگی مدل پژوهش

AGFI	GFI	SRMR	RFI	IFI	CFI	NNFI	NFI	RMSEA	χ^2/DF
۰/۹۲	۰/۹۸	۰/۰۳۳	۰/۹۷	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۰۶۲	۱/۹۷

همان گونه که در جدول ۵ ملاحظه می شود، تمامی شاخص های مربوط به انطباق و نیکویی برازش در سطح پذیرش قابل قبول قرار دارند، برازش مدل داده به با نقش میانجیگری هدفمندی در زندگی در ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری پذیرفته می شود.



همچنین در نمودار ۱ مقادیر t برای مدل تحلیل مسیر آمده که نشان می دهد تمامی ضرایب مدل معنی دار می باشد زیرا مقادیر آماره t بیشتر از ۱/۹۶ می باشد همچنین از روی نمودار ۲ می توان شدت ارتباط هر یک از متغیرها را در این مدل ملاحظه نمود. در مدل فوق نقش میانجی هدفمندی در زندگی، با توجه به معنی داری اثرهای مستقیم در ارتباط بین متغیرهای مستقل با میانجی و میانجی با وابسته بررسی گردید هر چند معناداری ضرایب مسیرها تایید شده است، اما این روش توان آماری پایینی دارد، بنابراین با توجه به اینکه هدف بررسی نقش میانجی متغیر هدفمندی در زندگی از طریق معناداری ضریب اثر غیرمستقیم است، روش مناسب تر این است که به صورت مستقیم معناداری ضریب اثر غیرمستقیم آزمون شود. یکی از پرکاربردترین روشها برای این منظور آزمون سوبل است که این آزمون بر پایه خطای استاندارد و ضرایب رگرسیونی مسیرهای ارتباطی است.

جدول ۶. نتایج تحلیل میانجی برای بررسی نقش میانجیگری هدفمندی از زندگی

مراحل	متغیر پیش بین	متغیر ملاک	B	SE	β	t
۱	کارکرد خانواده	هدفمندی از زندگی	۰/۲۳۵	۰/۰۲۶	۰/۴۴۳	۹/۰۶۱
۲	هدفمندی از زندگی	مسئولیت پذیری	۰/۱۹۱	۰/۰۱۰	۰/۷۱۷	۱۸/۷۰۹
اثر میانجیگری هدفمندی در ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری $p < ۰/۰۰۰۱$ Sobel test = ۸/۱۷						

نتایج آزمون سوبل از جدول ۶ نیز نشان داد که نقش میانجیگری هدفمندی از زندگی در ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری معنی دار است. یا به عبارتی دیگر ارتباط غیر مستقیم متغیر مستقل کارکرد خانواده با متغیر وابسته (مسئولیت پذیری) معنی دار است ($p < ۰/۰۰۰۱$).

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان داد بین کارکرد خانواده و مولفه های آن با متغیر مسئولیت پذیری ارتباط معنی داری وجود دارد. یافته های تحقیق با یافته های [۲-۳-۵] هماهنگ و همسو می باشد و این نتایج دال بر آن است که کارکرد و عملکرد خانواده، مسئولیت پذیری افراد را افزایش می دهد و هرچه خانواده هدفمندتر باشد و در فرزند پروری خود کوشا تر باشد مسئولیت پذیری فرزندان افزایش می یابد. از دیگر یافته های تحقیق می توان به ارتباط معنی دار بین هدف از زندگی با متغیر مسئولیت پذیری اشاره کرد که نتایج با یافته های [۴-۱۲-۱۶] هماهنگ و همسو می باشد. در واقع افراد مسئولیت پذیر اهدافی در زندگی خود دارند و در راستای اهداف خود تلاش می کنند تا در مسیر بهتر زندگی گام بردارند.

دیگر یافته های تحقیق می توان به ارتباط همزمان و معنی دار بین مولفه های کارکرد خانواده و نیز کارکرد کلی و هدف از زندگی با مسئولیت پذیری اشاره داشت که یافته های تحقیق با یافته های [۲-۱۵-۱۷] هماهنگ و همسو می باشد نتایج دلالت بر آن دارد که هم کارکرد خانواده و مولفه های آن در مسئول پذیر بودن فرد برای انجام وظایفی که در آینده به او محول خواهد شد موثر است و فرد در رسته افرادی قرار می گیرد که نسبت به زندگی فردی و زندگی اجتماعی و نقش هایی که ایفا می کند مسئول تر خواهد بود.

همچنین بررسی های انجام شده نشان داد نقش میانجی بودن متغیر هدفمندی از زندگی در ارتباط بین کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری تایید می شود. یافته های تحقیق با یافته های [۵-۱۸] همخوانی داشته است. بنابراین می توان گفت که هدف از زندگی تاثیر بسزایی در بقیه متغیرها داشته بطوری که هدف از زندگی پلی است برای تاثیرات خانواده بر شایستگی و مسئول پذیر بودن افراد و بنابراین می توان اهداف افراد را در ابتدا به طور مشخص ترسیم نمود و طبق اهداف، والدین تمامی برنامه های تربیتی و امکانات رفاهی را با آن همگام نموده و مسیر را برای شایستگی فرزندان و مسئول پذیر بودن در خصوص وظایفی که به آنها محول می شود هموار نمایند. بنابراین با توجه به ارتباط مستقیم هدف از زندگی با مسئولیت پذیری و نیز نقش میانجی گری آن در ارتباط کارکرد خانواده با مسئولیت پذیری پیشنهاد می شود مسئولین تعلیم و تربیت آموزش خانواده و معلمان را جدی گرفته و از طریق غنی سازی جلسات آموزشی، توسط نیروهای متخصص، مهارت های لازم را در آنها نهادینه سازند، و نیز نسبت به پژوهشهایی که در آن خانواده و عملکرد خانواده مطرح می باشد با دید مثبت تری نگریده شود.

منابع و مراجع

- [1] Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt
- [۲] کمالی فر، ف. (۱۳۹۳). رابطه رشد اخلاقی و اخلاقیات با مسئولیت پذیری دانش آموزان دوره ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری
- [۳] سروش، م. (۱۳۹۰). احساس مسئولیت فردی و اجتماعی، دیگر خواهی و اعتماد اجتماعی مطالعه نوجوان شیراز. جامعه شناسی کاربردی. سال بیست و سوم، شماره پایی (۴۶)، شماره دوم، ۲۱۱-۱۹۳.
- [4] Ida Salusky, Reed W. Larson, Aisha Griffith, Joanna Wu, Marcela Raffaelli, Niwako Sugimura And Maria Guzman (2014) How Adolescents Develop Responsibility: What Can Be Learned From Youth Programs. *Journal of Adolescent Research* 24(3) .
- [۵] سلیمی، ا. بهرامی، ف؛ طاهری، م؛ یونسی، ج. وحسین زاده، س. (۱۳۹۳). رابطه عملکرد خانواده و مسئولیت پذیری در نوجوانان دارای نقایص بینایی و مقایسه آن با نوجوانان عادی. تحقیقات علوم رفتاری، دوره ۱۲، شماره ۴، زمستان.
- [6] Ines Blažević (2016). Family, Peer and School Influence on Children's Social Development. *World Journal of Education*. Vol. 6, No. 2; 2016. 46-49
- [7] METKA MENCIN ČEPLAK (2012). The Individualisation of Responsibility and School Achievement. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2012, Vol. 48, No. 6: 1093-1114
- [8] Damon, W. (2008). *The path to purpose: Helping children find their calling in life*. New York: Free Press.
- [۹] محمدزاده، ج. و خسروی ا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه هدف در زندگی، سبک های مقابله ای با بهداشت روانی در میان دانشجویان دانشگاه ایلام. تحقیقات نظام سلامت، سال ۸، دوره ۶، ص ۹۵۸-۹۵۱.
- [۱۰] نجفی م، احدی ح، دلاور ع. بررسی رابطه کارایی خانواده و دینداری با بحران هویت. روانشناسی بالینی و شخصیت- دانشور رفتار سابق. (۱۳۸۵؛ ۱) ۱۶: (۱۷-۲۶)
- [۱۱] امانی ر. نقش کارکرد خانواده در اضطراب و افسردگی نوجوانان. روانشناسی بالینی و شخصیت- دانشور رفتار سابق. (۱۳۹۴؛ ۱۳) ۲: (۷۷-۸۴)
- [12] Kendall Cotton Bronk, W. Holmes Finch and Tasneem L. Talib. (2010). Purpose in life among high ability adolescents *High Ability Studies* Vol. 21, No. 2, December 2010, 133-145
- [۱۳] شه ناسی، م (۱۳۹۴). بررسی تاثیر روان درمانی مثبت نگر بر هم نوازی، هدف در زندگی و شایستگی اجتماعی در دختران نوجوان. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی بالینی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری.
- [14] Ali Babaei. Y, Osko, s. (2011) the Role of the Family in youth responsibility . *Journal of Social Issues in Iran*. 2(2)pp 1-26
- [۱۵] باقرزاده ف. (۱۳۹۴) رابطه عملکرد خانواده با مسئولیت پذیر یو رشد اجتماعی نوجوان پایان نامه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی . دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) - پژوهشکده علوم اجتماعی .
- [۱۶] بیرامی، م، هاشمی نصرت آبادی، ت؛ فرهادی، ع. و موحدی، ی. (۱۳۹۳). نقش پیش بینی کنندگی هیجان خواهی، خشم و پر خاشگری، معنا و هدف در زندگی و انگیزش تحصیلی در پیش بینی آمادگی برای بی حوصلگی. ششمین کنگره بین المللی روان پزشکی کودک و نوجوان.
- [۱۷] قدیری، م. و جان بزرگی، م. (۱۳۸۸). بررسی رابطه هدف در زندگی با عوامل جمعیت شناختی (با تکیه بر اسلام) روانشناسی و دین. شماره ۲ (پیاپی ۶). ۱۳۱ تا ۱۵۶

- [۱۸] دهداری، ط؛ یاراحمدی، ر؛ تقدیسی، م؛ دانشور، ر. و احمدپور، ج. (۱۳۹۲). ارتباط بین معنا داشتن در زندگی با وضعیت استرس، اضطراب و افسردگی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایران در سال ۱۳۹۲. آموزش بهداشت و ارتقای سلامت. دوره ۱، شماره ۳، ۸۳-۹۲.
- [۱۹] آقابابایی، ن. (۱۳۹۴). نقش واسطه ای هدف در زندگی در رابطه بین جهت گیری مذهبی و رضایت در زندگی. اسلام و پژوهش های روانشناختی. سال اول شماره دوم پیاپی ۲ ص ۷۷-۹۲